

krásky slovenska

ROČNÍK XLVII

7/70

Grád 18

KČS 5,—

ING. IVAN DIEŠKA

Východný štít nad Železnou bránou
FOTO JAN SVÁB

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

EXPEDÍCIA — TATRY 1970

ÚPLNÝ PRECHOD HREBEŇOM TATRANSKÉHO MASÍVU

Po bivaku
FOTO JAN ŠVAB

Tatranská hrebeňovka poskytuje horolezcom to najkrajšie, čo v horolezectve je: stále sa striedajúce panorámy štítov, hrebeňov a dolín, romantiku táborenia v odlúčenosti a bohaté športové zážitky. Preto sú vo veľkej obľube v zime aj v lete prechody uzáverov dolín po hrebeni aj celé logicky ohraničené úseky hrebeňa. Po prechode všetkých úsekov hrebeňa prišiel na rad celkový prechod, a to aj v zime. Pokusov bolo už niekoľko, ale všetky neúspešné. Trasa Hutnianske sedlo – Muráň sa stala takým vyzývavým cieľom, že sa ukázal záujem aj v zahraničí.

Keď si pred rokom na mňa spomenuli priatelia ako na možného člena výpravy, bol som šťastný ako malý chlapec. Veď pokúsiť sa o takú vysoko náročnú a hodnotnú vec v „rodných Tatrách“ v oblasti, ktorú už niekoľko rokov propagujem doma aj v zahraničí ako ideálnu pre skalné extrémne lezenie a schopnú v zime konkurovať letným Západným Alpám a v lete Dolomitom, bolo dávnejšie mojím cieľom.

Veľká akcia, ak má byť úspešná, vyžaduje veľké prípravy. V prvom rade bolo treba zladit' špor-

tové a vedecké ciele, bez ktorých sa žiadna expedícia neobíde. Dať dohromady partiu kamarátov z Prahy, Liberca, Brna, Bratislavy a Tatier. Zabezpečiť finančnú a morálnu základňu. To všetko bolo možné len vďaka spolupráci s Vedeckotechnickou spoločnosťou pri n. p. Sport. Morálna podpora Českého horolezeckého zväzu nás zase podoprela z druhej strany. Ostatné bola už len veľká drina a prekonávanie rozličných prekážok, aj takých, ktoré by človek najmenej očakával. Ale nakoniec vôľa všetko zmohla, aj prípravy sa skončili; prišiel vytúžený deň D a hodina H a stáli sme v Hutnianskom sedle, na začiatku našej 32-dňovej púte po hrebeňoch Tatier. Prešli sme počas nej Roháčmi, Západnými, Vysokými a Belanskými Tatrami v dĺžke 140 kilometrov. Prežili sme 17 bivakov v tom najmizernejšom počasí, aké si len možno predstaviť.

Hoci toto naše putovanie bolo niekedy až na smrť fádne, doteraz ma vzrušia, rozveselia, alebo zarmútia niektoré príhody a zážitky.

Hneď v prvom úseku Roháčov sme obohatili techniku horolezectva o nový štýl, plávanie v sne-

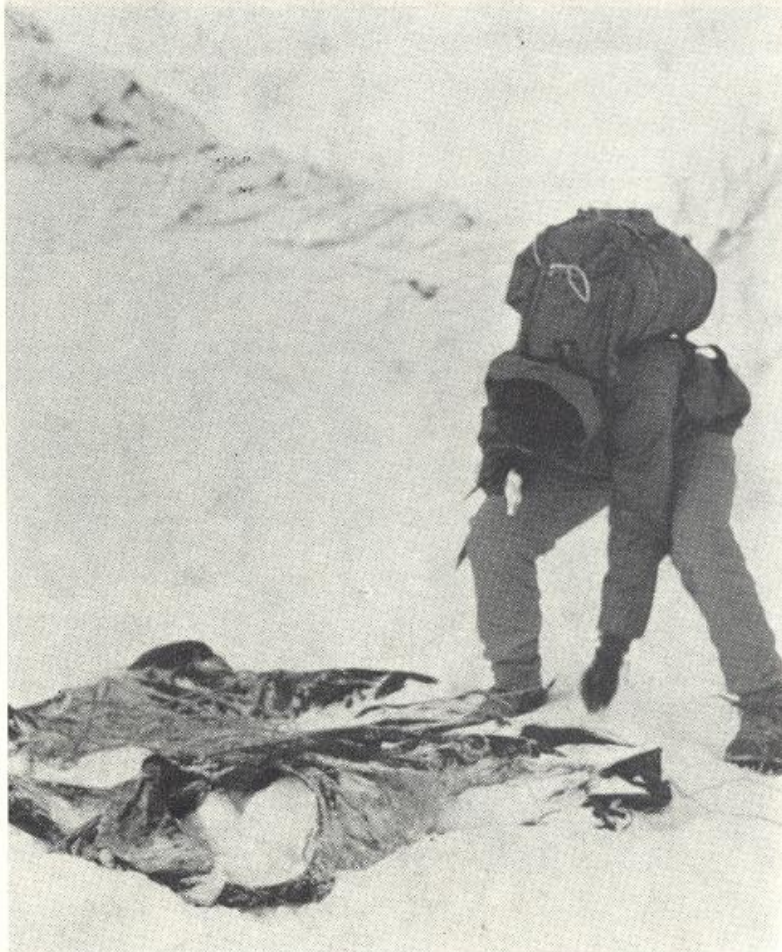
hu. Vyše kilometra dlhú pláň cez sedlo Pálenica sme prekonávali v horizontálnej polohe, často gúľajúc batoh pred sebou. Či bolo toho snehu pod nami dva alebo päť metrov, ťažko povedať (9. a 10. II. 1970).

V noci sme si v stane pre tri osoby overovali disciplínu. Honzo, Ondro, Osin, Chroustík a ja sme po turecky podriemkavali v zadnej polovici stanu a kuchári Paľo s Jirkom, varili medzi zásobami pri vchode. Táto skvelá „organizácia“ sa nám raz veľmi „oplatila“. Keď sa po výbuchu variča chytila aj fľaša s benzínom, bolo „hračkou“ v zlomku sekundy vyzliecť zo seba horiacu kožušinu, otvoriť rukávový otvor stanu, vyhodiť von fľašu aj s varičom a vyskočiť za nimi, kým ostatní likvidovali požiar. Štyri otvorené nože, pripravené prerezať stan, sme mohli zas zatvoriť a driemať ďalej (10. II. 1970).

Postupovali sme stále s najväčšou opatrnosťou. Opatrnosť nebola prehnaná, ako by sa na prvý pohľad zdalo. Môže to potvrdiť aj HS, ktorá po nejakom čase kontrolovala naše stopy vrtuľníkom. Bolo skutočne umením nájsť kompromis medzi nebezpečenstvom z odlomeného preveja a nebezpečných dosiek pod hrebeňom. Tu sa potvrdilo, že výber bol správny aj po horolezeckej stránke. Náčelníka expedície Paľu poznám už dávno. Jeho obetavosť, odvaha a skúsenosti boli overené na vynikajúcich záchrankách HS aj pri jeho výstupoch v Tatrách, k akým máme všetci ešte ďaleko. Ale suverenita, s akou zvládol po všetkých stránkach svoju funkciu, ma doteraz ohromuje. Bol vždy tam, kde to najviac prihárало, kde bolo treba pomôcť, rozhodnúť, poradiť. Paľove morálne kvality znásobili silu nášho vyrovnaného kolektívu.

Vrcholom prvého kola bola však noc na Volovci. Víchrica a sedem prikrčených postáv oddychuje a žasne. Okolo hláv máme glorioly. Fascinujúci pohľad na oheň sv. Eliáša. Keď sme sa dosť vynadávali a prestalo nás aj baviť hľadať zásoby potravín, poskladali sme sa (už poslednýkrát) do nevztýčeného stanu, ktorý medzitým javil tendenciu pokračovať v smere ďalšieho pochodu. Vtedy som si pomyslel, že to, čo sme zažili a videli – panenské snehové pláne, hrebene ostré ako nôž, prevaľujúce sa hmly, prekvapenia vynárajúce sa na každom kroku z besnejúcej víchrice – už stálo za to (11. II.).

Ale po dni núteného odpočinku sme neskromne pokračovali Západnými Tatrami na Kasprov vrch. Charakter terénu sa mierne zmenil. Väčšie výškové rozdiely, vyslovene vysokohorský ráz, takmer ako Alpy. Ľadové panciere a vrchy ako sklenené. Verím, že svojou odľahlosťou, architektúrou (ako by povedala Schimkeová), ale aj výškou a charakterom niektorých stien poskytnú horolezcom budúcich generácií najmenej takú radosť, ako bežné túry alpské. Samozrejme, aj zvýšené nebezpečen-

Zvyšky stanu na Volovci
FOTO JAN ŠVÁB

stvo. Môj dojem z týchto oblastí: mohutnosť a maličkosť, avšak v kombinácii s víchricou, počasie je nevyspytateľné. A úmorne dlhé pochody. Za posledný deň a noc sme prešli 11 kilometrov. Konečne je tu „Kasprák“, priatelia, strava a úkryt, – aj neúprosný fakt: štyria naši verní kamaráti v dobrom i zlom musia dolu. Omrzli im prsty na nohách. Pôsobí to depresívne (14.–17. II.).

Znova deň domáceho väzenia a na Vysoké Tatry štartujeme štyria. Zdôvodňujeme si, že hoci len jeden dokončí hrebeň, zvíťazíme všetci. Dokončiť, je náš záväzok aj k údolnej skupine. Ved' chlapci okrem driny s vynáškou a zabezpečením v týchto ťažkých podmienkach, za nás trpnu, povzbudzujú nás a veria nám. Konečne Vysoké Tatry. Oblasť, kde nezriedka poznáme aj každý väčší kameň. Päť dní sa moríme po sedlo Váha, doteraz stále striktné po hrebeni, a nemôžeme obísť ani Žabieho Koňa. Je to zákusok, ktorý chutí až doma v papučkách a v teple (19.–23. II.).

Pohľad z Rysov na úsek hlavného hrebeňa Mengusovské
štítu — Žabí kôň
FOTO JAN ŠVAB

Chata pod Rysmi. Lezenie sa pretiahlo až do rána. Ďalšia „morová rana“. Chroustík síce neomrzol, ale si rozmlátil čakanom palec na nohe. Teraz je to už skutočne vážne. Zostali sme traja.

Počasie nás tentoraz uzavrelo na dva dni. Je nám to však veľmi vhod. Moje francúzske ľadovcové zveráky som vymenil za himalájske filcové „papuče“ a achillovky mi div nepišťia od radosti. V takýchto topánkach predsa musím hrebeň dokončiť.

Ide sa ďalej. Začína to byť mordovisko. Denne pomerne krátke, ale o to úpornejšie vybojované úseky. Hysterické počasie. Jeden deň postúpime dokonca len o nejakých 50 dĺžkových metrov (Východný štít nad Železnou bránou). Len stále dopredu! Krásnu Martinovku pramálo vychutnávame. Okolo obeda víchrica sa mení v uragán. Sme na Poľskom hrebeni, na ľahkom teréne, ale pod nápormi vetra to nejde ďalej. Bičujú nás neustále snehovo ľadové sprchy. Musíme pod hrebeň. Vietor ešte silnie. Vidieť s obtiažami už len na niekoľko krokov. Teda dolu do doliny! Tesne pri nohách sa nám zosul celý svah. Orientujeme sa len podľa smeru vetra a vlečieme sa tesne jeden za druhým. Tvrdý snehový podklad mizne, potom aj ľad, už je len skala a tráva, a potom... Je to neuveriteľné: víchor vytrháva trávu a drobné skalky a nás známa-neznáma sila odlepuje od zeme a hádže nás späť. V tejto bezmocnosti sa ma chytá zúrivosť a azda len ona mi pomáha prevažovať sa pomaly dopredu, kde tuším Paľa. Za sedielkom v relatívnom závetrí doňho vrazím. Čakáme na Ondra. Jeho silueta sa chvíľami objaví celkom blízko a zas ju strháva vietor. Musí si však pomôcť sám. Konečne sme všetci spolu. Dýchame pod vetrovkami, dumáme, čakáme. Jedno jediné roztrhnutie súvislého prúdu snehu a ľadu nám ukáže, že sedíme za Guľatým kopcom. Ďalšia taktika je jasná: nevyhnutne musíme nabráť zásoby, bivač by nás zdržal o ďalší deň. Teda rýchlo dolu na Sliezsky dom, presunúť zásoby zo Zbojníckej chaty, a ďalší úsek natiahnuť. Zostupujeme podľa azimutu priamo po strmých ľadových zrkadlách. S uspokojením zisťujem, že hoci sme unavení a roztrhaní ako handrári, náladu máme výbornú. Asi aj preto, že nebudeme musieť po dvojdnovej „ovsákovskej“ kúre večerať pre zmenu hroznový cukor, ale... (27. II. – 5. III.).

Zvedavcom, ktorí boli neskôr zvedaví najmä na našu útratu, museli vyliezať oči z jamôk. Naša večera mala totiž niekoľko chodov: anglický biftek, roštenka, čabajka, tatársky biftek a omeleta. Keď som potom neskoro v noci ešte dojedal chlieb, usúdil som, že na tento deň ťažko niekedy zabudnem.

Nakoniec však prišla odmena za všetko strádanie. V relatívne dobrej viditeľnosti, pri pomerne slabom vetre sme si mohli dovoliť takmer bežecké výkony. Ale odteraz sme mohli lezenie vnímať uvoľnene a komplexne, teda aj očami, a potešiť sa pohľadom do dolín.

Za štyri dni, po medzipristátí na Kežmarskej chate sme nastúpili na posledný úsek hrebeňa, Kopské sedlo – Muráň (12. III.) Vo výborných podmienkach a kondícii sme za šesť hodín na vrchole Muráňa obetovali bohom. Špecitická krása „Belaniek“ nás nadchla. V lete ich iste ešte navštívim. Hoci sú mohutné, predsa ich čaro nie je umocnené, ale takisto možno povedať, že je nenarušené divou rozoklanosťou. Sú upokojujúce, dobrotivé, krotké. Ale aj tak na nás vycerili zuby. Pri zostupe z Muráňa sme museli podstúpiť skúšku zručnosti. Nie a nie nájsť miesto, kde by sa dalo zostúpiť bez lana. Všade strmá skala. No teraz nás už taká maličkosť nemohla zastaviť. Nadviazané pruhy „žďáraku“ s remeňmi a šnúrkami nám pomohli bezpečne do doliny.

Ešte nejaké dve hodiny brodenia hlbokým snehom a sme v náručí priateľov. Od radosti naháňame husi po ceste a vyvádzame.

Všetci sme na mäkko. Spomíname s vďakou aj na tých, ktorí sa tu s nami teraz nemôžu tešiť z nášho spoločného úspechu, našich maróčov. Expedícia sa skončila plným úspechom. Do videnia, kamaráti, v horách!

STRUČNÝ HISTORICKÝ PREHĽAD PRECHODOV TATRANSKÉHO HREBEŇA (podľa archívu Horskej služby TANAP, Vysoké Tatry)

A. Západné Tatry:

1. Prvý prechod centrálnou Roháčskou oblasťou, (západná časť Západných Tatier), urobila skupina poľských horolezcov, vedená Mariuszom Zaruskim, 22. 3. 1911. Prešli hrebeňom Dlhého Úplazu, cez Rákoň, Volovec, Ostrý Roháč, Plačlivô a zo Smutného sedla zostúpili do Roháčskej doliny.

2. 3.–4. 3. 1936 prekonal A. Karpinski a Tarnowski celú baníkovskú skupinu. Nastupovali z Baníkovského sedla, zostupovali zo Zeleného k Roháčskym plesám.

3. Prvý úplný zimný prechod Centrálnej časti Roháčov urobila skupina V. Baron, K. Glückselig-Bundal a K. Šulc, v dňoch 1.–3. 3. 1948. Nastúpili zo Zverovky na Rákoň, prešli hrebeňom až do Smutného sedla. Na druhý deň pokračovali cez Tri kopy a Hrubú kopu s nocľahom pod Baníkovskou ihlou. Tretí deň absolvovali hrebene Baníkovú, Pachoľa, Spálenej, Skriniarok a Salatína a odtiaľ zostúpili na chatu Zverovku. Nocovali v Záhraboch. Podľa vyjadrenia pracovníkov v Roháčskej oblasti, tento prechod uskutočnili už predtým poľskí horolezci, žiaľ, HS nemá hodnoverné písomné podklady.

4. Prvý úplný zimný prechod celého hrebeňa Západných Tatier, od Kaspovho vrchu po Salatín, urobila poľská dvojica K. Paszucha a Cz. Lapiński, 22.–24. 4. 1948. Postupovali bez lyží, asi s 12 kg batohmi, nocovali v spacích vreciach. Prvý deň absolvovali etapu po Smrečianske sedlo, druhú noc strávili v Jamnickom sedle. Tretí deň, asi o 17. hod. dosiahli Salatín. Pre nepriaznivé počasie hneď zostúpili severovýchodnou stenou do Roháčskej doliny.

B. Vysoké Tatry:

1. Vo februári 1955 prešla skupina slovenských horolezcov od Ľaliového sedla po Kopské sedlo, kompletný hrebeň Centrálnej oblasti, pod vedením Arna Puškáša.

2. V marci 1955 prešlo reprezentačné družstvo ČSR od Kopského sedla po Kriváň. Členovia sa striedali na hrebene; nejde teda v pravom slova zmysle o prechod.

3. V apríli 1956 sa pokúsili o prechod Poliaci, ale pokus skončil pod Prostredným Mengusovským štítom, kde zahynuli v lavíne Czarnocki a Strumilo.

C. Belanské Tatry:

Prvý (a pravdepodobne jediný) zimný prechod Belanských Tatier vo smere Muráň – Kopské sedlo – Tatranská Kotlina urobili koncom decembra 1952 tatranskí horolezci pod vedením Šimu a Puškáša.

Úplný zimný prechod hrebeňa Tatranského masívu:

1. Začiatkom apríla 1958 sa pokúsila tatranská skupina: Stolz, Weincziller, Urbanovič, Gálffy o prechod od Hutianskeho sedla do Kotliny. Zásoby mali vynesené do sediel, ale pre nebezpečie lavín a zlé počasie došla skupina len na koniec Západných Tatier.

2. Súčasne s predošlou skupinou sa pokúsili Poliaci, členovia GOPR-u a KW-u o celkový prechod od východu na západ. Došli do Batizovskej doliny na Sedlo pod Drúkom, kde zahynul v lavíne R. Waweo (23. 4. 1958). Prechod nedokončili.

3. Až v apríli r. 1966 sa skupine poľských horolezcov podaril prechod Tatranská Kotlina – Hutianske sedlo. Zatiaľ iba jeden prechod, vo smere V–Z. Podľa rozhovoru s účastníkmi nešlo o komplexný prechod. Bližšie informácie nemá ani HS.

5. Úplný komplexný zimný prechod Tatranského masívu vo smere Hutianske sedlo – Javorina urobili vo februári a začiatkom marca 1970, členovia expedície Tatry 1970.

Ďalší pokus, ktorý nasledoval bezprostredne po expedícii Tatry 1970, (skupina horolezcov z Ostravy) skončil sa smrťou niekoľkých účastníkov.

Niekoľko údajov na záver:

Prechod trval 32 dní (9. II.–12. III. 1970).

Taktiku sme si zvolili podobnú ako Bonatti pri prechode hrebeňa Álp. Podporné body: Rákoň, Kaspov vrch, Chata pod sedlom Váhy, Východná Železná brána, Sliezsky dom, Sedielko, Kežmarská chata. Dni strávené na pochode: 25; dni na chatách: 7; bivaky: 17. Obídené vrcholy: Druhý Mních, Hlavný vrchol Rysov, Snežná kopa, Snehový hrb.

Obídené sedlá: Svišťové sedlá.

Pojem „expedícia“: pozri Náučný slovník ČSAV (1962), Oxfordský, alebo iné.

Zloženie vrcholovej skupiny: Pavel Pochylý (1) – vedúci expedície, Ondrej Pochylý (2), Ivan Dieška (3), Jan Kalvoda (4), horolezec – geológ, Osvald Duba (5), Jan Procházka ml. (6), Jirka Novák (7), Jan Šváb (8), horolezec-fotografista.

Zloženie údolnej skupiny: Peter Pochylý (9), vedúci, Milan Plzák (10), Fedor Rapoš (11), Jarda Richt (12), Petr Schnábl (13), Gabriela Zoubková (14). Fotografisti: J. Kalmus (15), K. Vlček a J. Lukešová (pomáhali aj pri vynáške); Zdravotníci: B. Beneš, M. Bojar a B. Kačabová; kameraman ČT Pavel Křížek (16) síce k expedícii oficiálne nepatril, ale rýchlo medzi nás zapadol.

Východný štít nad Železnou bránou
FOTO JAN ŠVÁB